

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj V.

V sredo 12. velikiga travna 1847.

List 19.

Erazem Ravbar. *)

Balada.

Karkoli je déklic Planina rodila,
Nobena ni lepši od Mete cvetela,
Nobena ni dalje okoli slovela,
Nobena več možkih za sebe ni vnela,
Kot ima le eno danico nebó,
Ji tudi ni para na Krajskim biló.

Kdor ljubi od Soče do Save dereče,
Po Meti Planinski na tihim zdihuje.
Sred družih se Ravbar ji tud' prilizuje,
Ji dati zlatá in srebrá obetuje;
Al ona mu pravi: »Ne maram za té,
Zmed kmetov možá sim izbrala si žé.«

To slišavši jo še le práv zalezava.
Kjerkoli jo sreča, jo lepo pozdravi,
Po kačje prekanjen ji nekadaj pravi:
»Pod soncam enake ni tvoji postavi;
Ko beli med ternjem je limbarjev cvet,
Si tudi kraljica ti žen in deklet.«

»Že davno sim želel sprehajati s tabo
Se poleg vodice, ko hribov visócih
Obrášeni verhi po dolih globócih
Raztegajo sence, miglajo v potocih;
Lepote cvet, Meta! samota in mir
Zaljubljenim sercam sladkosti sta vir.«

»»Ne delaj priprostiga se, zapeljivec!
Poznam te, zastonj je vsa tvoja gorica;
Zvestobo pred Bogam je moja desnica
Možú obljubila — ne bodi lažnica —«
Mu reče, in urno ko ptica zletí
Spred jastroba, Meta domú se spustí.

On stopi za njo, in jo prime za roko,
In prosi: „Nič, Meta! nič se ti ni bati,
Brez vsiga strahú smeš pri meni ostati;
Sej tudi metulju ne braniš serkljati
Iz pisanih rožic, ki pomlad jih dá,
De polje lepote se njih lesketá.“

Na to ga serdito pogleda in pravi:
»»Čeravno me kmečka je mati rodila,
Me vunder pošteno živeti učila,
Bit' zvesta mu, s katerim se bom poročila.
Pober' se, nesramnež! spred mojih očí,
Te zaničevati sercé mi velí.««

Togote bled Ravbar ji jame protiti:
»Uklanjati se, veš, ni moja navada;
Če tudi te varje vojšakov armada,
Te bodem dobil, de se vdala boš rada.
Na samim primoral te bodem s siló,
Uslišati me, ak te volja ne bó.«

Preplašena pride domú in zdihuje,
Bledijo ji lica, kot rožica vene,
Sirota iz lastne se hiše ne krene,
Se strese ko dete, ki šiba ga šlene,
Če kdo jo zakliče: če kaj zašumi,
Že meni, de Ravbar za herbtam stoji.

En dan se primeri, de sama gré iz terga,
Kar sliši za sabo ga urno dirjati,
Velevati ji pri ti priči obstati,
In v voljo njegovo molcé se podati;
Uteči ne more in vpiti ne smé,
Kér Ravbar grozí ji, če zine, gorjé.

Ko vidi ga stati pred sabo, zajoka,
Poklekne na trato, in vzdigne ročice
In moli: »Usmili se revne ženice,
Ne pusti terpeti je kake krivice,
Moj angelj! ki čuješ nad mano zvestó,
Bojuj se ti za me, te prosim lepó.«

»»Le moli! le moli! vse nič ne pomaga.
Glej dalječ okoli nikjer ni človeka,
In angelj brez trupla ne bóde, ne seka,
Ne jezdi konjiča enaciga téka.
Kdo misliš, de ti bo prišel na pomoč?
Sej vidiš, de pada na dôle že noč.««

To reče in hoče berž s konja planiti;
Al konj se mu spenja, od tal poskakuje,
De sémtertje Ravbar na njem omahuje.
Iz nožnice ojstri se meč mu izsnuje,
Nastavi na tleh se, on pade na meč,
Prebóde mu serce, in — dahnil ni več.

—č.

Angležka repa (Bortfelder Acker- rübe) namestnica krompirja.

Od nobeniga sadeža ni bilo tolikanj hvale slišati, kakor od Angležke repe; vse Novice so pisale od nje in jo priporočevale kmetovavcam. Tudi mi bi bili že poprej od nje kaj govorili, pa smo njeniga semena pričakovali, de bi bili potem zamogli ob enim svojim bravcam popis obdelovanja in pa tudi seme pohvaljene repe podati. Kér

*) Poglej Valvazorja »Ehre des Herzogthums Krain« 11. bukve, 1400. stran.

je seme le na Nemškem dobiti, smo ga naročili po nekem prijatelju na Dunaji: pa ta prijatelj ga nam dozdej še ni nič poslal. Nekaj maliga smo ga dobili tukaj v Ljubljani od dveh gospodov, ki sta ga naravnost iz Nemškiga dobila, de ga bomo na polji kmetijske družbe vsejali in se prepričali, ali res tako silno hvalo zasluži ali ne.

Na Nemškem sejejo to repo v začetku tega mesca (velikiga travna), v naših krajih pa se navadna repa še le okoli sv. Jakopa seje, kér prezgodej vsejana le v cvetje žene. Po tem takim bi ne bilo prepozno, tudi angleško repo morde še le okoli sv. Jakopa sejati, in naročeno seme — če ga bomo kmalo dobili — bo za poskušnjo našim kmetovavcem še zmirej prav prišlo.

Morebiti je pa ta repa kakiga posebniga plemena, de mora že v majniku sejana biti? Zató je gosp. Dr. Struppi na družbinim polji že nekaj tega semena pred 8 dnevi vsejal, de bomo resnico prav spoznali in po storjeni tukajšni skušnji tudi pravo ravnilo za slovenske kraje oznaniti vedli. Danes pa hočemo svojim bravcam na znanje dati, kaj Nemci od te repe pravijo:

Rastaška komisija na Nemškem, za prid svojih podložnih vneta, je vedno premišljevala: s čim bi se v potrebi krompir nadomestiti zamogel, ter je zvedla, de je za to angleška repa nar bolj sadež. Naročila si je tedaj že pred nekimi leti semena za poskušnjo iz Angleškiga, ktero je med svoje podložnike brez plačila razdelila in posejati ukazala. In glejte! storjena skušnja se je takó obnesla, de jo sedaj v Murški dolini, med Rastatom in Ofenburgam z velikim pridam sejejo in toliko pridelajo, de je je ob teržnih dneh po celi komisii na kupe na prodaj. In povsod, kodar so se je poprijeli, jim krompir prav dobro nadomestuje. Tudi na nunskim polji v Lihtentalu jo že pet let z velikim pridam pridelujejo in je od lanjskiga pridelka še toliko imajo, de se bo še več mescov ubogim deliti zamogla.

Imenovana repa je rumenkasta, debela in posebno dobra; če se nasolí, je tudi kaj dobra jed; ravno takó se kuha in za živež pripravlja, kot navadna repa. Je neizrečeno rodovitna in ravno tako povsod rada raste kakor krompir; mraz, hude megle in slabe vremena ji ne škodjejo takó kot krompirju. Akoravno nima toliko močnatih delov kakor krompir v sebi, je vendar prav tečna in krompirja nar boljši namestnica. Kdor jo je enkrat sejati in pridelovati začel, je gotovo ne bo opustil, zakaj četerti del eniga orala (joha) zamore v sili celo družino preživiti, de ne bo lakote terpela. Angleška repa v slabih letinah krompir nadomestuje, v dobrih pa olilnost pridelkov množi.

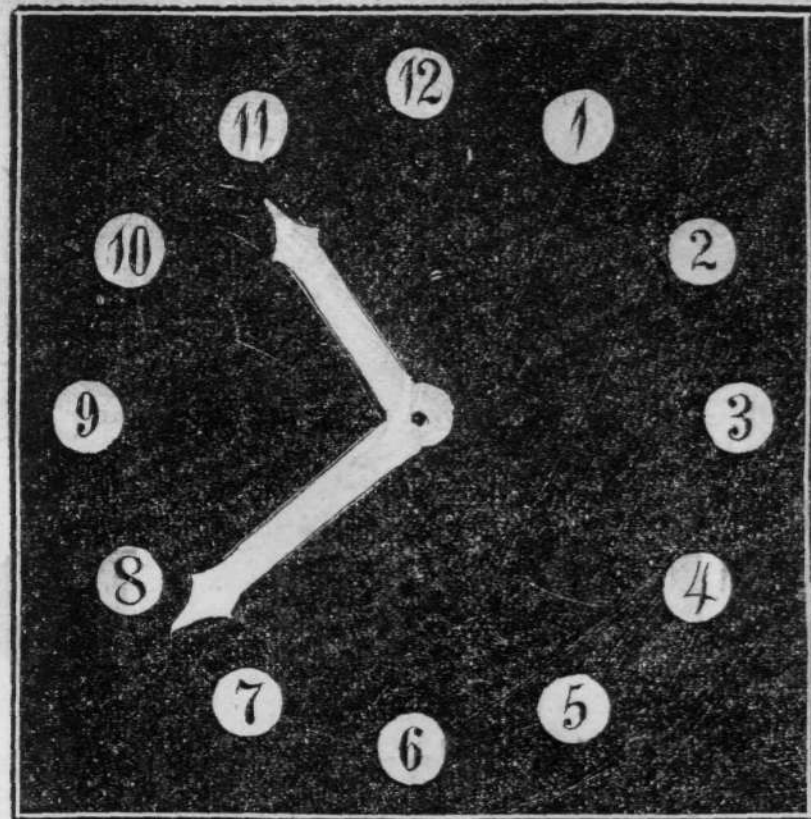
Seje se (na Nemškem) že perve dni velikiga travna na dobro pognojeno in globoko preorano njivo. Seme ni drago.

Bolj pripravni ciferniki na zvoniških urah.

Ciferniki na zvoniških ali turniških urah so gotovo zató napravljeni, de mémo gredoči vedó, koliko je ura. Ciferniki s kazali vred so pa na teh urah večidel taki, de človek z nar boljším očesam razločiti ne more, per čim de je. Veči ko so številke ali cifre, bliže tedej ena pri drugi stoji in tolkanj težji se da razločiti, koliko de je ura. Razun tega so številke večidel tudi gotiške, katerih veliko ljudi clo ne pozná. Pa vse to še ni zadosti; malar napravi na ure še mnogo kinčarij in čečkarij

med številkami, ki oči še bolj motijo, in poslednjič so tudi kazala takó napravljene, de popotnik clo ne vé, per čim de je.

Vse te napčnosti so napeljale gosp. Litrowa, c. k. učenika zvezdogledja na Dunaji, na druge misli, po katerih bi se zamogli pripravniši ciferniki narejati, katerih podobo tukaj svojim bravcam podamo.

Človeško okó razloči od deleč veliko lože bele pike na črnim ali tamnim dnu, kakor černe pike na belim; torej bi veliko boljše bilo, ko bi cifernik imel tamno, to je, černo ali tamno višnjevo dno, številke bi naj pa bile na belih kroglinah velike zapisane, in sicer navadne arabske brez vsih nepotrebnih kinčarij in čečkarij. Kazali naj bi tudi belo pomalane bile. Taki ciferniki bi na zvonikih prav pristojni bili, bi se dali boljše kup napraviti in bi tudi svoj namen bolj dosegli. Človek bo uro trikrat ali štirikrat dalje razločil in na tanjko zvedel, koliko de kaže; če bi se ravno številke sčasama zamazale, bojo vunder bele krogline ostale in po samih teh se bo že dala ura razločiti, kér vsak človek vé, de na cifernikih nar viši od zgorej stoji dvanajsta ura, ravno pod njo šesta, na desni strani med njima v sredi deveta, nji nasproti na levi tretja i. t. d. kakor tale križ kaže

V Smeledniku bojo, kakor smo slišali, novo cerkev zidali, ali bi ne bilo prav, ko bi tukaj pervo tako uro napravili, kakoršno visoko učeni Litrow priporočajo, in sicer koj na sirov zid (mit Fresco-Malerei), de bo dolgo terpela.

Zbor vino- in sadjorednikov v Heilbronu.

Tudi slovenskim vinorejcam v poduk.

Kakor se je lanjsko jesen 1505 kmetovavcov v Gradcu, se je bilo malo kasneje tudi na Virtemberskim v mestu Heilbronu 162 nemških vino- in sadjorednikov za tri dni sošlo, kjer so se vsak dan, narpred v dveh odločkih za vinorejo in za sadjorejo posebej, potem pa vkup v velikim zboru pogovarjali.

V odločku za vinorejo je bil gosp. baron Babo, slavni kmetovavec, predsednik, in tu so se veliko prepirali, kaj de je blojenje vina (Weinverfälschung)? — Pričijoči kemikarji so jo z enim glasam terdili, de, ko se nizkimu móštu pred vrenjem cukra, kteriga pomanjkanje terpi, dodá, ni to nobeno blojenje, marveč le popravljanje ali poboljšanje vina; zakaj le v gorkih krajih in na preksončnih goricah dozóri grojzdje popolnoma in postane močno cukreno, de se dajo is njega lepó dišeče, žlahne in cvetne vina narejati; kar se ga pa v bolj osojnih krajih, na ravnih poljih in na visoko speljanih tertah, kakor na Talijanskim, ali clo v premerzlih deželah prideluje, ako je ravno mehko in sladko, vender ni cukreno, in ne da pridniga vina. Če se tedej moštam iz taciga grojzdja cukra dodá, se popravijo, de postanejo veliko boljše vina iz njih.